

HALINA SKUZA

KATOLICKA PORADNIA RODZINNA

Wstęp

Celem Poradnictwa Rodzinnego jest pomoc tym, którzy przygotowują się do rodzicielstwa i tym, którzy mają trudności z ułożeniem życia małżeńskiego. Brak porozumienia pomiędzy małżonkami, problemy emocjonalne i seksualne (dziecko jest często ukazywane jako źródło konfliktu), groźba rozejścia się, są rodzajem „chorób małżeńskich” motywujących parę do skorzystania z pomocy poradni¹.

Ojciec św. Jan Paweł II w Adhortacji apostołskiej *Familiaris consortio* zwraca się do tych, którzy pomagają innym: „To wasze zadanie słusznie można nazwać posłannictwem, bowiem tak szlachetne są cele, którym służy i tak decydujące dla dobra społeczeństwa, a nawet wspólnoty chrześcijańskiej, są jej wyniki... Wszystko, co zdołacie uczynić, by pomóc rodzinie jest z natury rzeczy skierowane ku osiągnięciom, które przekraczając swój własny krąg, będą miały wpływ również na inne osoby i wycisną piętno na społeczeństwie. Przyszłość świata i Kościoła idzie poprzez rodzinę”².

Omawianie Katolickiej Poradni Rodzinnej w niniejszym opracowaniu rozpoczęto od przedstawiania historii poradnictwa rodzinnego, następnie uzasadniono potrzebę istnienia poradnictwa małżeńskiego i rodzinnego, podano zadania, formy działania, warunki pracy. Omówiono również dokładnie osobę doradcy, od którego prawidłowej pracy tak wiele zależy³.

Temat Katolickiej Poradni Rodzinnej opracowano w oparciu o Pierwszą i Drugą Instrukcję Episkopatu Polski dla duchowieństwa o przygotowaniu wiernych do sakramentu małżeństwa i o duszpasterstwie rodzin. Posłużono się także Programem Duszpasterskim na rok 1993/94, wskazaniami Drugiego Synodu Częstochowskiego, Drugiego Polskiego Synodu Plenarnego oraz dostępną literaturą nt. organizowania poradnictwa rodzinnego.

Temat na pewno nie został omówiony wyczerpująco, gdyż współczesne poradnictwo ciągle zmienia swe formy działania, jest otwarte na różnorodne innowacje i pro-

1 M. Guy, *Poradnictwo małżeńskie. Przygotowanie doradców małżeńskich*, Naturalne planowanie rodziny, XI - XII 1995, s. 2; por. Zb. Domagański, *Małżeństwo darem i wezwaniem*, Gniezno 1992, s. 137.

2 Jan Paweł II, Adhortacja apostołska *Familiaris consortio*, 75.

3 Por. Zb. Domagański, *Małżeństwo...*, dz. cyt., s. 137.

pozycje przedstawiane przez doświadczonych doradców po to, by można było bardziej trafić do potrzebujących pomocy, jakże często pogubionych w prawidłowym rozeznawaniu podstawowych wartości i niejednokrotnie głęboko zranionych.

1. Z historii poradnictwa rodzinnego w Polsce

Lata powojenne komunistycznej Polski to czas laicyzacji państwa. Rodziny mające liczne potomstwo były ośmieszane i przedstawiane jako zacofane i nieodpowiedzialne. Natomiast przejawem postępu i nowoczesności miała być swoboda seksualna, antykoncepcja i przerywanie poczętego życia. Rok 1956 przyniósł ustawę dopuszczającą przerywanie ciąży⁴.

Nie zezwalano również wówczas na propagowanie nauki naturalnego planowania rodziny, traktując ją jako czynnik umożliwiający rozwój niezależnej osobowości człowieka. W programie studiów i podyplomowych szkoleń pracowników medycyny nie było tematu rodziny, jej zdrowia psychicznego i naturalnego planowania. Wszystkie wiadomości o naturalnym planowaniu rodziny dyskwalifikowano, fałszywie informując o nieefektywności, podawano błędne dane o fizjologii cyklu miesięczkowego (np. że owulacja występuje zawsze w połowie cyklu, że zawsze jest możliwe dodatkowe jajeczkowanie). Lekarze odmawiający przerywania ciąży nie mogli uzyskiwać specjalizacji z ginekologii i położnictwa⁵.

W tej sytuacji Kościół katolicki w Polsce rozpoczął działalność mającą na celu obronę i wspieranie godności stanu małżeńskiego oraz stwarzanie warunków rodzinom, aby mogły przeżywać rodzicielstwo w sposób prawdziwie odpowiedzialny⁶.

W 1956 roku powołano Krajowe i Diecezjalne Duszpasterstwo Pracowników Lecznictwa. Chodziło przede wszystkim o uświadamianie najpierw kręgom medycznym norm etyki chrześcijańskiej, pouczenie o naturalnym planowaniu rodziny. Powstało w ten sposób diecezjalne poradnictwo rodzinne. Pracownicy służby zdrowia rozpoczęli pracę wśród rodzin⁷.

W czerwcu 1956 roku Komisja Episkopatu Polski ds. Rodziny zaleciła zorganizowanie Katolickich Poradni Małżeńskich⁸. W roku 1957 powstają pierwsze Katolickie Poradnie Małżeńskie i Rodzinne w Katowicach, Krakowie i Włocławku. W styczniu 1958 r. powstaje poradnia w Warszawie, następnie w Poznaniu, Łodzi, Wrocławiu, a dopiero później w Tarnowie, Lublinie i inne. Jednak ten spontaniczny zryw nie utrzymywał się zbyt długo, ponieważ był zwalczany przez władze państwowe, a poszczególni lekarze zaangażowani w tę działalność byli napiętnowani i szykanowani⁹.

Inicjatorką poradnictwa rodzinnego w Polsce była Teresa Strzembosz (1930 - 1970), która całe swoje życie poświęciła trosce o rodzinę, o godność człowieka w małżeń-

4 B. Perzanowska, *Historia naturalnego planowania rodziny w Polsce*, Włocławek 1995, s. 4.

5 M. Szczepanowicz, *Z historii naturalnego planowania rodziny w Polsce*, Naturalne planowanie rodziny IV 1993, s. 10.

6 Tamże.

7 T. Kukołowicz, *Z historii Duszpasterstwa Rodzin w Polsce*, Sprawy rodziny. Biuletyn Komisji Episkopatu Polski ds. Rodziny, Nr 10/12 1988, s. 30.

8 B. Perzanowska, *Historia...*, dz. cyt., s. 4; por. *Instrukcja Duszpasterska Komisji Episkopatu z dn. 27.06.1956*, pkt. 4 i 5.

9 Tamże.

stwie i promowanie naturalnych metod planowania rodziny¹⁰. Zdaniem Teresy odpowiedzialne rodzicielstwo wynika z prawa należnego dziecku, któremu „z samej sprawiedliwości należą się zarówno dobrzy rodzice i właściwa atmosfera rodzinna, jak i konieczne warunki bytowe”¹¹.

W momencie uchwalenia ustawy dopuszczającej przerywanie ciąży, przyszło nowe zagrożenie życia dzieci nienarodzonych – zagrożenie od strony świata lekarskiego. Teresa Strzembosz koncentruje więc swoją uwagę na organizowaniu opieki duszpasterskiej nad lekarzami. Organizuje pielgrzymki Służby Zdrowia na Jasną Górę, rekolacje zamknięte dla lekarzy, położnych i pielęgniarek w Warszawie, Laskach, Izabelinie, Otwocku, Częstochowie. Bardzo ściśle współpracuje z ks. dr Kazimierzem Majdańskim (obecnie arcybiskupem), założycielem i pierwszym dyrektorem Instytutu Studiów nad Rodziną w Łomiankach, a od 1957r. pierwszym Krajowym Duszpasterzem Służby Zdrowia¹².

Gdy Teresa rozpoczynała swoją działalność istniało już kilka poradni życia rodzinnego, między innymi poradnia typu spółdzielczego „Ognisko” w Warszawie, w której była przez kilka lat etatowym pracownikiem. Poradnie te miały jednak zasięg raczej lokalny. Poznając ich pracę Teresa uświadomiła sobie, jak niewiele mogą zdziałać pojedyncze placówki i pojedynczy, choćby najofiarniejsi działacze. Poradnictwo rodzinne według Teresy Strzembosz jest to pomoc udzielana rodzinom przez świeckich w Kościele we wszystkich problemach konfliktowych. Jednak z tego szerokiego zakresu poradnictwa na plan pierwszy wysuwa się złożony problem odpowiedzialnego rodzicielstwa i cały swój wysiłek koncentruje ono na sprawie wprowadzania ładu moralnego w dziedzinę przekazywania życia¹³.

Praca Teresy polega teraz głównie na wyjazdach do poszczególnych diecezji w celu organizowania opieki duszpasterskiej nad lekarzami w terenie. Jednakże od roku 1960 nasilają się represje wobec lekarzy skutecznie ich zastrasżające, zaczynają się więc wycofywać z duszpasterstwa i poradnictwa rodzinnego. Na polu walki o życie nienarodzonych pozostali tylko bardzo odważni, ale nieliczni. Dlatego też katolickie poradnictwo rodzinne, oparte na fachowych siłach służby zdrowia w krótkim czasie wygasło¹⁴.

Z tej też przyczyny Teresa wysunęła propozycję, aby na terenie każdej diecezji wyszukać osoby oddane wyłącznie pracy na rzecz rodzin. Od 1961 r. organizuje specjalne szkolenie dla instruktorek diecezjalnych i otwiera parafialne Punkty Poradnictwa Rodzinnego z zakresu odpowiedzialnego rodzicielstwa. Jednakże i na tym etapie pracy wystąpiły trudności, także ze strony księży, którzy nie mieli odpowiednich dyrektyw z Kurii¹⁵.

W tej sytuacji Teresa udała się do najwyższej instancji, aby przedłożyć ocenę sytuacji. Po rozmowie z Księdzem Prymasem Kardynałem Stefanem Wyszyńskim i po najbliższej sesji Episkopatu Polski powstała Podkomisja Duszpasterstwa Ro-

10 Teresa Strzembosz. *Wspomnienie w 65 rocznicę urodzin i 25 rocznicę śmierci*. Z homilii Księdza Prymasa Stefana Wyszyńskiego podczas pogrzebu Teresy Strzembosz, *Naturalne planowanie rodziny*, V—VIII 1995, s. 17.

11 E. Sujak, *Charyzmat zaangażowania*, Warszawa 1988, s. 109.

12 B. Perzanowska, *Historia...*, dz. cyt., s. 11.

13 E. Sujak, *Charyzmat...*, dz. cyt., s. 108.

14 E. Perzanowska, *Historia ...*, dz. cyt., s. 5.

15 Tamże, s. 12.

dzin, a od 1965 r. Komisja Episkopatu Duszpasterstwa Rodzin. Powołanie komisji dało Teresie Strzembosz podstawę dla organizowania poradnictwa rodzinnego na terenie wszystkich diecezji w Polsce. Wprowadziła wówczas jednolity program organizacyjny, jak sama go określiła „program minimum”, czyli podstawowa obsada personalna na terenie każdej diecezji, a więc: kapłan – diecezjalny duszpasterz rodzin, etatowa instruktorka poradnictwa rodzinnego oraz lekarz specjalista¹⁶.

Od roku 1967 Teresa Strzembosz koncentruje się głównie na organizowaniu struktur terenowych poradnictwa rodzinnego. Wyszukuje kandydatki na instruktorki diecezjalne, szkoli je i pomaga w organizowaniu pracy. Bierze też udział w organizowaniu kursów duszpasterskich dla księży w terenie, rozumianych jako przygotowanie ogółu duchowieństwa do nowego duszpasterstwa i do współpracy z laikatem¹⁷.

22 września 1969 roku na ostatnim swoim spotkaniu z instruktorami diecezjalnymi w Laskach Teresa Strzembosz przedstawiła zaprojektowaną przez siebie całościową strukturę Poradnictwa Duszpasterstwa Rodzinnego, którą tworzą:

- 1. Komisja Episkopatu Duszpasterstwa Rodzin,
Krajowy Ośrodek Duszpasterstwa Rodzin:**
 - Krajowy Duszpasterz Rodzin,
 - Krajowa Instruktorka Poradnictwa Rodzinnego,
 - Zespół specjalistów.
- 2. Diecezjalny Ośrodek Duszpasterstwa Rodzin:**
 - Diecezjalny Duszpasterz Rodzin,
 - Diecezjalna Instruktorka Poradnictwa Rodzinnego,
 - Poradnie specjalistyczne.
- 3. Rejonowy Ośrodek Duszpasterstwa Rodzin:**
 - Rejonowy Duszpasterz Rodzin,
 - Rejonowa Instruktorka Poradnictwa Rodzinnego,
 - Rejonowa Poradnia Rodzinna.
- 4. Parafialne Duszpasterstwo Rodzin:**
 - Duszpasterz Rodzin,
 - Doradczyni Parafialna,
 - Parafialny Punkt Poradnictwa Rodzinnego¹⁸.

W 1970 r. a więc w roku śmierci Teresy Strzembosz, Poradnictwo Rodzinne posiadało już swoje struktury w 23 diecezjach w Polsce, na 24 istniejące. W około 800 Poradniach Rodzinnych pracowało ponad 2500 doradców życia rodzinnego¹⁹.

W wyniku ponad 30-letniej działalności Duszpasterstwa Rodzin dysponuje ono ponad 6 tysiącami doradców życia rodzinnego, z których około 13% stanowią pracownicy medyczni. W każdej diecezji pracuje Wydział lub Referat Duszpasterstwa Rodzin i prowadzone jest ciągłe, roczne szkolenie doradców, a w 60% diecezji szkolenie doradców polega na 2-3 letnim Studium Życia Rodzinnego²⁰.

16 Tamże.

17 Tamże.

18 Tamże, s. 13—14.

19 Tamże, s. 15.

20 Tamże.

W Warszawie w ramach Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, istnieje Instytut Studiów nad Rodziną. W Krakowie, w Papieskiej Akademii Teologicznej, działa Instytut Rodziny kierowany przez dr Wandę Połtawską²¹.

W 1990 roku Instytut Matki i Dziecka w Warszawie opracował model poradni rodzinnej, która ma służyć interdyscyplinarnym wsparciem rodzinom w całokształcie spotykających je problemów²².

2. Potrzeba poradnictwa małżeńskiego i rodzinnego

Na blaski i cienie współczesnej rodziny zwraca uwagę Ojciec św. Jan Paweł II w Adhortacji apostolskiej *Familiaris consortio*. Do zjawisk pozytywnych można zaliczyć: żywsze poczucie wolności osobistej, zwracanie większej uwagi na jakość stosunków międzyosobowych w małżeństwie, podnoszenie godności kobiety, odpowiedzialne rodzicielstwo, odpowiednie wychowanie dzieci, zacieśnianie więzów między rodzinami celem niesienia wzajemnej pomocy duchowej i materialnej, pełniejsze odkrycie posłannictwa kościelnego właściwego rodzinie i jej odpowiedzialności za budowanie społeczeństwa bardziej sprawiedliwego.

Jednakże nie brakuje także niepokojących objawów degradacji niektórych podstawowych wartości: błędne pojmowanie w teorii i praktyce niezależności małżonków we wzajemnych odniesieniach, duży zamęt w pojmowaniu autorytetu rodziców i dzieci, praktyczne trudności, na które napotyka rodzina w przekazywaniu wartości; stale wzrastająca liczba rozwodów, pląga przerywania ciąży, coraz częstsze uciekanie się do sterylizacji, faktyczne utrwalanie się mentalności przeciwnej poczęciu nowego życia.

U korzeni tych negatywnych objawów często leży skażone pojęcie i przeżywanie wolności, rozumianej nie jako zdolność do realizowania prawidłowego zamysłu Bożego wobec małżeństwa i rodziny, ale jako autonomiczna siła, utwierdzająca w dążeniu do osiągnięcia własnego egoistycznego dobra, nierzadko przeciwko innym²³.

Współczesna rodzina ma również coraz większe trudności w realizowaniu stałych, niezmiennych zadań, które winna wypełniać, a są to:

- zaspokajanie potrzeb psychicznych,
- rozwój osobowy,
- humanizacja seksualizmu i erotyzmu ludzkiego,
- humanizacja starości,
- niezastąpione środowisko dla rozwoju i dojrzewania w dzieciństwie²⁴.

Pomocą młodym małżeństwom i rodzicom, jak również kandydatom na małżonków i rodziców winno służyć Poradnictwo Rodzinne.

Drugi Synod Częstochowski zwraca szczególną uwagę na młodych, oczekujących pomocy w realizacji powołania do służby życiu, gdyż w pełnieniu obowiązków przekazywania życia nie mogą postępować dowolnie, przeciwnie, są oni zobowiąza-

21 M. Szczepanowicz, *Z historii ...*, dz. cyt., s. 10.

22 Tamże, s. 14.

23 Jan Paweł II, Adhortacja *Familiaris consortio*, s. 6.

24 E. Sujak, *Poradnictwo małżeńskie i rodzinne*, Katowice 1995, s. 11-12; por. J. Wilk, *Potrzeba i kierunki poradnictwa i pedagogizacji rodziców w zakresie wychowania dzieci*, Częstochowskie Studia Teologiczne 4, 1976, s. 124 - 125

ni dostosować swoje postępowanie do planu Boga – Stwórcy. Pomocą w tym zakresie mają służyć konferencje dla młodzieży, narzeczonych i małżonków oraz działalność katolickich poradni małżeńsko—rodzinnych przy parafiach. Poradnictwo rodzinne przy parafiach nie powinno jednak ograniczać się wyłącznie do zagadnień prokreacji i regulacji poczęć, ale powinno uwzględniać całość problematyki małżeńskiej i rodzinnej²⁵.

Pierwsza Instrukcja Episkopatu Polski dla duchowieństwa o przygotowaniu wiernych do sakramentu małżeństwa i o duszpasterstwie rodzin postuluje, by w każdej parafii uruchomić poradnictwo rodzinne, uważając to za pierwszoplanową konieczność duszpasterską. Poradnictwo rodzinne stanowi uprzywilejowaną dziś dziedzinę apostołstwa świeckich, zwłaszcza małżonków²⁶.

3. Zadania poradnictwa rodzinnego

Zadania poradnictwa wynikają ze specyficznej sytuacji współczesnej rodziny, która swe niezmiennie powołanie do zaspokajania najbardziej ludzkich potrzeb realizuje w coraz to zmieniających się warunkach. Zatem do zadań poradnictwa należy:

- 1) pomoc rodzinie w zachowaniu i rozwoju więzi emocjonalnych – świadczona indywidualnie w konkretnych trudnościach pozwoli przekroczyć pozornie piętujące się progi trudności i zażegnać niejednen stan zagrożenia;
- 2) pomoc małżeństwom w podjęciu odpowiedzialnego rodzicielstwa przez liczące się z naturą gospodarzenie płodnością;
- 3) pomoc w sytuacjach konfliktowych i kryzysowych;
- 4) pomoc w zadaniach wychowawczych, szczególnie w trudnościach, jakie przynosi indywidualność dziecka i jego przemiany rozwojowe²⁷;
- 5) indywidualna pomoc w problemach osobistych, zarówno człowieka młodego, jak i dojrzałego, wprowadzająca do odpowiedzialnego rodzicielstwa²⁸;
- 6) wychowanie do miłości dzieci i młodzieży – regularne spotkania z rodzicami z jednej strony, z dziećmi i młodzieżą z drugiej;
- 7) przygotowanie narzeczonych do sakramentu małżeństwa²⁹.

25 Drugi Synod Częstochowski, *Chrystus światłem Maryja wzorem*, Częstochowa 1987, s. 127; por. Paweł VI, Encyklika *Humanae vitae* 10; por. J. Wilk, *Potrzeba...*, art. cyt., s. 126 - 127.

26 Br. Mierzwiński, *Formy duszpasterstwa rodzin*, w: Program Duszpasterski na rok 1993/94, s. 408; por. *Pierwsza Instrukcja Episkopatu Polski dla duchowieństwa o przygotowaniu wiernych do sakramentu małżeństwa i o duszpasterstwie rodzin*, III, 2, Sprawy Rodziny 1(1985), s. 16.

27 J. Wilk, *Potrzeba...*, art. cyt., s. 129.

28 E. Sujak, *Poradnictwo...*, dz. cyt., s. 19-21.

29 Br. Mierzwiński, *Formy...*, art. cyt., s. 409; por. St. Mielimąka, *Bliższe przygotowanie do małżeństwa*, w: Program..., dz. cyt., s. 471-476; por. K. Kurek, *Przygotowanie bezpośrednie do sakramentu małżeństwa*, w: Program..., dz. cyt., s. 484-493; por. Zb. Domagalski, *Małżeństwo...*, dz. cyt., s. 137 - 138.

4. Formy działania poradnictwa rodzinnego

Poradnictwo rodzinne może działać w sposób różnorodny. Przy bezpośrednim przygotowaniu do małżeństwa zwanym popularnie „kursem małżeńskim”³⁰ głoszony jest cykl konferencji obejmujących tematykę miłości małżeńskiej, odpowiedzialnego rodzicielstwa wg *Familiaris consortio* 9 i 10. Poruszana jest też tematyka związana z anty-koncepcją, ekologicznym karmieniem, stosowaniem naturalnego planowania rodziny po porodzie. Na zakończenie takiego kursu narzeczeni zobowiązani są mieć trzy indywidualne spotkania³¹ z doradcą w poradni, gdzie wprowadzani są w jedną z naturalnych metod planowania rodziny, najczęściej jest to metoda polska Teresy Kramarek.

Inną z form działania pracowników poradni rodzinnej jest głoszenie konferencji dla młodzieży (tzw. przygotowanie dalsze³²), dla rodziców i rodziców chrzestnych przy okazji przystępowania dzieci do sakramentu chrztu, I Komunii świętej czy bierzmowania.

Doradcy mogą także poruszać tematykę rodzinną w czasie tzw. dni skupienia dla narzeczonych, zakochanych³³, czy głosić szereg prelekcji przy okazji parafialnych rekolekcji rodzinnych³⁴ trwających zazwyczaj od niedzieli do piątku.

Formy działania są w poszczególnych diecezjach zróżnicowane. I tak np. w diecezji katowickiej do omówionych powyżej sposobów działania dochodzą jeszcze spotkania rodzinne prowadzone cztery razy w roku; przez cały rok działa Szkoła dla rodziców, prowadzone są warsztaty z psychologii komunikacji, czy tzw. Niedziele z rodziną, gdzie oprócz stosownej homilii istnieje możliwość wysłuchania świadectw czy udział w popołudniowym spotkaniu w Diecezjalnym Ośrodku Wspierania Rodziny³⁵.

Niezmiernie ciekawe spotkania z przeszłymi teściami po zakończeniu szkolenia dla narzeczonych prowadzi Poznań. Radom zaś organizuje coroczną diecezjalną pielgrzymkę małżeństw i rodzin do Matki Bożej Wychowawczynie w Czarnej w pierwszą niedzielę czerwca, zaś Łódź organizuje co roku Łódzkie Dni Rodziny trwające 9 dni i mające aż 12 punktów programowych, jak również prowadzone są spotkania absolwentów Szkoły Rodzenia, festyny rodzinne czy spotkania rodzin adopcyjnych. Wszystkie te działania możliwe są dzięki żywej współpracy organizatorów z pracownikami poradni rodzinnych³⁶.

30 Zob. *II Synod Plenarny (1991-1999)*, Poznań 2001 42; por. *Druga Instrukcja Episkopatu Polski dotycząca przygotowania do małżeństwa i życia rodzinnego oraz wprowadzenia nowego obrzędu sakramentu małżeństwa I*, 14 *Sprawy Rodziny* 1 (1985), s. 27.

31 Zob. H. Krzysteczko, *Formy bezpośredniego przygotowania do małżeństwa*, w: *Program...*, dz. cyt., s. 491.

32 Zob. Br. Mierzwiński, *Formy...*, dz. cyt., s. 463-464.

33 Zob. *II Synod Plenarny* 41; por. K. Kurek, *Przygotowanie bezpośrednio do sakramentu małżeństwa*, w: *Program...*, dz. cyt., s. 483; por. *Druga Instrukcja...*, dz. cyt., I, 14.

34 Tamże, 45; Propozycje tematyki rekolekcji przedstawił O. dr hab. Wiesław Przyczyna w referacie: *Głoszenie dobrej nowiny o rodzinie w parafii*, wygłoszonym na sesji diecezjalnych duszpasterzy rodzin i diecezjalnych doradców życia rodzinnego w Sulejówku w dniach 22-23 maja 2001 r.

35 Wiosenna sesja diecezjalnych duszpasterzy rodzin i diecezjalnych doradców życia rodzinnego, Sulejówek 22 – 23 maja 2001 r.

36 Tamże.

W Częstochowie, tak jak i w innych diecezjach, praca poradni rodzinnych prowadzona jest permanentnie, rytmicznie; powoływane są nowe poradnie, które zasilają absolwenci Archidiecezjalnego Studium Życia Rodzinnego przy Instytucie Teologicznym w Częstochowie. I tak, jak w poszczególnych diecezjach, najczęściej są to spotkania z narzeczonymi. W poradni diecezjalnej jest możliwość skorzystania z konsultacji z psychologiem, prawnikiem czy lekarzem³⁷.

Dzięki przychylności niektórych proboszczów czy duszpasterzy dekanalnych zaczynają powstawać nowe poradnie rodzinne z prawdziwego zdarzenia, gdzie do dyspozycji małżonków i rodziców są nie tylko doradcy życia rodzinnego, ale i specjaliści innych dziedzin. Pod koniec maja 2001 taka właśnie poradnia zainicjowała swoją działalność w Żarkach k. Częstochowy w czasie Żareckich Dni Rodziny.

5. Warunki pracy poradni

O prawidłowo działającej poradni możemy mówić wtedy, gdy połączone są trzy następujące elementy:

- osoba doradcy,
- pomieszczenie,
- czas przeznaczony na działalność³⁸.

Za zorganizowanie poradnictwa rodzinnego w swojej parafii odpowiedzialny jest proboszcz, który powinien:

- wybrać i przygotować kompetentną osobę – najlepiej małżeństwo – do prowadzenia poradnictwa rodzinnego (przygotowanie to odbywa się zazwyczaj w Studium Życia Rodzinnego prowadzonym w poszczególnych diecezjach – dop. autora);

- stworzyć odpowiednie warunki lokalowe;
- zaopatrzyć w materiały pomocnicze;
- podjąć niezbędną propagandę dla poradnictwa wobec parafian (dobra informacja).

Do proboszcza należy też troskliwa opieka nad poradnictwem rodzinnym, życzliwa współpraca z wysiłkami zorganizowanego laikat³⁹.

- Doradca

Nie jest łatwo stwierdzić jednoznacznie, kto może być doradcą poradni życia rodzinnego, gdyż pewne zawody społeczne zawsze zawierają w swej działalności elementy poradnictwa. W sposób naturalny i niejako oczywisty pełnią funkcje doradcze w swej pracy zawodowej: lekarze, psychologowie, pedagodzy, prawnicy, a także duszpasterze, każdy jednakże w granicach swych kompetencji. Nic więc dziwnego, że rozwinięte poradnie zatrudniają po prostu zespoły osób o odpowiednich kwalifikacjach „przydzielając” im osoby poszukujące pomocy w zależności od zgłaszanego problemu⁴⁰.

37 Por. *Pierwsza Instrukcja...*, dz. cyt., III, 2.

38 E. Sujak, *Poradnictwo...*, dz. cyt., s. 24.

39 Br. Mierzwiński, *Formy...*, dz. cyt., s. 48; por. *Pierwsza Instrukcja...*, dz. cyt., III, 2.

40 E. Sujak, *Poradnictwo...*, dz. cyt., s. 31.

Osoba mająca w poradni pierwszy kontakt ze zgłaszającymi się winna charakteryzować się szczególną intuicją i w pewnym sensie stanowić syntezę wszystkich zawodów.

Istotnym jest, by doradca posiadał takie cechy osobowości jak: zdolność dobrego kontaktu, spostrzegawczość, dojrzałość uczuciową, zdolność nazywania własnych i spostrzeganych u innych emocji, różnicowania ich i panowania nad ich jaskrawymi przejawami, wolność od uprzedzeń i fanatyzmu – w sensie tolerancji dla odrębnej niż własna hierarchia wartości. Te cechy osobowości są ważniejsze niż dyplom ukończonej wyższej uczelni, nawet niż tytuł naukowy. Bez nich trudno mówić o właściwym poradnictwie, w którym obok rodzinnego dokonuje się równoległe i jednocześnie rozwój osobowy wszystkich uczestników poradni. Jednakże tylko w przypadkach szczególnych uzdolnień można akceptować doradców nie mających ukończonej wyższej uczelni. Należy także oczekiwać, że doradca będzie osobą prawidłowo funkcjonującą we własnym życiu rodzinnym i zawodowym, co nie wyklucza, że i on może mieć w swym życiu problemy do rozwiązania. Zaś przeszkodą w pracy doradczej mogą być takie cechy charakteru jak: stała tendencja do dominowania nad innymi, nadmierna opiekuńczość i proponowanie własnych rozwiązań jako oczywistych i jedynie właściwych. Podobnie jak lęklliwość i niepewność w formułowaniu własnego widzenia sprawy, ambiwalencja uczuciowa i niezbyt rzadko występująca tendencja do utożsamiania się z osobą rozmówcy i przyjmowanie jego nastawień uczuciowych.

Doradca ma pomóc w rozwiązywaniu problemu, a nie problem rozwiązywać. Nie może też przyjmować pozycji osoby, która wszystko wie najlepiej i ma rację. Jest też zobowiązany do zachowania tajemnicy zawodowej, jak np. kapłan, lekarz itp. Zaleca się, by doradcy pielęgnowali nabożeństwo do Najświętszej Maryi Panny jako Matki Dobrej Rady.

Jak widać wymagania stawiane doradcy są spore. Płeć doradcy na ogół nie ma znaczenia, natomiast istotniejsze znaczenie ma wiek doradcy. Wiek poniżej 25 roku życia wydaje się być dla funkcji doradcy zbyt ryzykowny⁴¹.

Spotkanie doradcy z narzeczonymi, małżonkami czy rodzicami winno rozpocząć i zakończyć się modlitwą. Dobrze byłoby też osoby korzystające z pomocy doradcy zapewnić o modlitwie w ich intencji.

Duszpasterze zaś powinni troszczyć się ciągle o przygotowanie nowych osób do pracy w poradnictwie⁴².

Zadania doradcy parafialnego:

1. Prowadzi poradnię parafialną.
 - dba o estetykę poradni,
 - troszczy się o wywieszki informacyjne,
 - pełni dyżur w ustalonych godzinach (osobne dla małżeństw, osobne dla narzeczonych),
 - troszczy się o materiały duszpasterskie,
 - prowadzi odpowiednią dokumentację.
2. Bierze obowiązkowo udział w spotkaniach roboczych, w dniach skupienia, rekolekcjach itp.

41 Tamże, s. 31-34; Zb. Domagalski, *Małżeństwo...*, dz. cyt., s. 138 - 139.

42 *Drugi Synod Częstochowski...*, dz. cyt., s. 147; por. *Pierwsza Instrukcja...*, dz. cyt., IV 3; por. *Druga Instrukcja...*, dz. cyt., II, 9.

3. Stara się o nawiązanie kontaktów z katechetami, pracownikami służby zdrowia itp.
4. Prowadzi bibliotekę poradni rodzinnej, którą na bieżąco uzupełnia w nowe pozycje i jest za nią odpowiedzialny.
5. W miarę możliwości i przygotowania włącza się do prowadzenia katechez z problematyki małżeńsko – rodzinnej (dla dzieci, młodzieży i rodziców).
6. Zbiera materiały do archiwum (zeszyty, ciekawsze wypowiedzi itp.)⁴³.

- Pomieszczenie⁴⁴

W centralnym punkcie Katolickiej Poradni Rodzinnej, na ścianie powinien wisieć krzyż i obraz o treści religijnej – w diecezji częstochowskiej np. obraz Matki Bożej Jasnogórskiej, zaś na stole powinna znajdować się Biblia.

Poradnię może stanowić pokój urządzony w ten sposób, by jego wyposażenie było podporządkowane funkcji i nie skupiało na sobie uwagi. Potrzebne jest biurko. Doradca i jego rozmówca (rozmówcy) nie muszą siedzieć naprzeciw siebie, korzystniejsze jest ustawienie krzesel czy foteli przy niewielkim stole, przy dwu prostopadłych jego bokach. Rozmówca nie powinien czuć się stale obserwowany – naturalniejsza jest sytuacja, gdy może spojrzeć przed siebie nie napotykać ustawicznie spojrzenia swego vis a vis.

Nie jest też potrzebne jaskrawe światło rzucone na twarz zgłaszającego się, wystarczy oświetlenie umożliwiające obserwację wyrazu twarzy w trakcie rozmowy.

Czasem – ale tylko za wyraźną zgodą uczestnika porady – można skorzystać z urządzenia rejestrującego rozmowę (magnetofonu) dla jej utrwalenia do ewentualnej późniejszej analizy czy przypomnienia w czasie późniejszych spotkań. W pokoju przyjęć na widocznym miejscu winien znajdować się zegar.

Pomieszczenie powinno gwarantować niczym nie zakłócony przebieg rozmowy i zapewnić dyskrecję wobec przebywających w pobliżu osób postronnych, dlatego nie powinno ono służyć równocześnie innym celom.

Wnętrze poradni winno sprzyjać zwierzeniom i nie zawierać elementów rozpraszających uwagę, ale i nie stwarzać atmosfery zbytniego „zadomowienia”. Dlatego nie jest wskazanym częstowanie herbatą w czasie porady – rozprasza to uwagę, kusi atmosferą towarzyską. Doświadczeni doradcy sprzeciwiają się także paleniu papierosów podczas trwania porady. Ceremoniał zapalania papierosa, zaciągania się stanowi bowiem niekiedy ucieczkę od ważnych elementów rozmowy – ucieczkę od sytuacji, której trzeba sprostać, przeszkadza w skoncentrowaniu uwagi na przedmiocie rozmowy.

Nie jest wskazane łączenie działalności czysto doradczej z jakąkolwiek inną działalnością, np. charytatywną czy administracyjną dla uczestniczących, np. w kursach przedmałżeńskich, naukach przedślubnych, jakichkolwiek egzaminach – kłóci się to wyraźnie z bezwzględnie dobrowolnym korzystaniem z poradnictwa. Łączenie poradni z jakąkolwiek inną działalnością powoduje zanikanie właściwej poradni⁴⁵.

43 Na podstawie skryptu opracowanego przez Duszpasterstwo Rodzin Archidiecezji Częstochowskiej, Częstochowa 1991.

44 E. Sujak, *Poradnictwo...*, dz. cyt., s. 24-25; zob. *Drugi Synod Częstochowski*, dz. cyt., s. 147-148.

45 E. Sujak, *Poradnictwo...*, dz. cyt., s. 29.

W pomieszczeniu poradni winny się znajdować także materiały pomocnicze, broszury, formularze, plansze, ewentualnie literatura do nabycia lub wypożyczenia dotycząca problematyki małżeńskiej i rodzinnej.

- Czas pracy

Niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania poradni są stałe – nie zmieniające się przez całe lata – tzw. godziny przyjęć. Dzięki nim poradnia niejako wrasta w środowisko, pozostaje niezmiennie dostępna, nawet w okresach urlopowych. Optymalne warunki pracy poradni to codzienna gotowość przyjęcia zgłoszeń (sekretariat) i ustalenie terminu właściwej porady (rozmowy z doradcą).

Poradnia powinna być czynna, w zależności od potrzeb parafii, co najmniej jedną godzinę tygodniowo, w terminie najbardziej dogodnym dla wiernych. Jednakże badania amerykańskie wykazały, że najlepszy rozwój poradnictwa jest wtedy, gdy poradnia była dostępna codziennie przez cały dzień, zapewniając przyjęcie każdego zgłaszającego się. Rzadsze terminy działalności ujawniały stopniowy zanik frekwencji. Osoby, które zastają drzwi zamknięte, przeważnie nie zgłaszają się więcej, mimo umieszczonej na tych drzwiach informacji o terminach działalności. Niektóre poradnie dysponują „automatyczną sekretarką” telefonicznie przyjmującą zgłoszenie, tak więc chwilowa nieobecność doradcy nie przerywa wówczas działalności poradni. Dobrze byłoby jednak sprzężenie działalności poradni z telefonem zaufania. Wtedy szukający pomocy ma możliwość rozmowy z odpowiednim doradcą⁴⁶.

W godzinach pracy poradni, oprócz świeckich instruktorów, do dyspozycji powinien być stale duszpasterz. Poradnia ma służyć wszystkim wiernym⁴⁷.

Czas przeznaczony na pojedynczą rozmowę to 45 – 60 minut, o czym zgłaszający się powinien być poinformowany (dlatego też potrzebny jest zegar na widocznym miejscu w poradni). W ustalonej czasowej jednostce rozmowy dopuszczalne są minuty ciszy, milczenia, namysłu. Ta godzina zapewnia rozmówcy to, czego może dotychczas nigdzie, nawet w domu wśród najbliższych nie doświadczył: życzliwą uwagę jemu właśnie poświęconą.

W sprawach wymagających intensywnego przepracowania spotkania powinny odbywać się w odstępach comiesięcznych⁴⁸.

- Informacja

Istotnym warunkiem dostępności poradni jest prawidłowa informacja o jej działalności. Szczególnie nowo zorganizowana poradnia musi zadbać o to, by informacja o jej istnieniu była dostępna wszystkim zainteresowanym. Informacja ta nie może być jednorazowa, jej stałość i dostępność jest zawsze potrzebna. Ogłoszenie o tej działalności powinno systematycznie ukazywać się w prasie, mieć w niej niemal swój stały mały kącik. Informacja z podaniem adresu i godzin otwarcia, a także w miarę możliwości o zakresie udzielanych porad, winna stać się stałym elementem w gablotkach kościelnych. Przechodzący mogą jej bardzo długo nie zauważać, być może wpadnie im w oko w odpowiedniej chwili, w sytuacji potrzeby, która kieruje zainteresowaniem. Z chwilą zaniechania dbałości o informację zmniejsza się także stopniowo frekwencja w poradni.

46 Tamże, s. 25 - 26.

47 Tamże.

48 Tamże, s. 26 - 27.

Wzory ogłoszeń:

Drzwi: KATOLICKA PORADNIA RODZINNA

czynna:

Gablotka: KATOLICKA PORADNIA RODZINNA

(gdzie i kiedy)

pomaga:

- w odpowiedzialnym kierowaniu płodnością,
- w rozwiązywaniu problemów małżeńskich i wychowawczych

Folder: KATOLICKA PORADNIA ŻYCIA RODZINNEGO

uczy zasad odpowiedzialnego rodzicielstwa przez:

- kształtowanie właściwej postawy w dziedzinie świadomego przeżywania własnej płciowości;
- odpowiednie przygotowanie do życia w małżeństwie i w rodzinie;
- zapoznaje z naturalnymi metodami kierowania płodnością w życiu małżeńskim.

pomaga:

- w rozwiązywaniu konfliktów i problemów małżeńskich i rodzinnych;
- w chrześcijańskim wychowaniu dzieci i młodzieży;
- służy literaturą z tego zakresu.

Podać informację o poradniach: diecezjalnej, dekanalnej i najbliższej parafialnej⁴⁹.

Również duszpasterze, szczególnie w konfesjonale, mogą zachęcić do korzystania z pomocy poradni, ewentualnie mieć pod ręką krótki folder, mówiący o jej działalności, z adresem i godzinami przyjęć. Informacja ta może być także udzielona w ramach katechizacji dorosłych czy przygotowania przedmałżeńskiego⁵⁰ albo w ogłoszeniach duszpasterskich z ambony.

- Propozycja ogłoszenia z ambony

Ojciec św. Jan Paweł II w swoim przemówieniu na forum ONZ m.in. tak powiedział:

„Troska o dziecko jeszcze przed narodzeniem, od pierwszej chwili poczęcia a potem z kolei w latach dziecięcych i młodzieńczych, jest pierwszym i podstawowym sprawdzianem stosunku człowieka do człowieka”.

Szczególnie troska Kościoła o rodziny w dobie obecnej jest znakiem czasu. Ta troska m.in. objawia się zorganizowaniem przy naszej parafii Katolickiego Poradnictwa Rodzinnego, którego celem jest pomoc rodzinie w różnych trudnościach.

Katolicka Poradnia Życia Rodzinnego:

- uczy zasad odpowiedzialnego rodzicielstwa przez kształtowanie właściwej postawy w dziedzinie świadomego przeżywania własnej płciowości oraz przygotowuje do życia w małżeństwie i w rodzinie;
- uczy naturalnych metod kierowania płodnością w życiu małżeńskim;
- pomaga w rozwiązywaniu konfliktów i problemów małżeńskich i rodzinnych oraz pomaga w chrześcijańskim wychowaniu dzieci i młodzieży;
- służy literaturą z tego zakresu.

Informacja, gdzie i kiedy jest czynna.

49 Na podstawie skryptu opracowanego przez Duszpasterstwo..., dz. cyt.; por. *Pierwsza Instrukcja...*, dz. cyt. III, 2.

50 E. Sujak, *Poradnictwo...*, dz. cyt., s. 30; por. *Drugi Synod Częstochowski...*, dz. cyt., s. 148; por. *Pierwsza Instrukcja...*, dz. cyt., III, 2.

- Pomoce naukowe i proponowane materiały

Aby działania poradni mogły być skuteczne winna ona być wyposażona w szereg pomocy, które poprzez wizualizację bardziej trafią do korzystających z poradni. Przede wszystkim podstawowym wyposażeniem powinno być video z bogatą videoteką, slajdy, zdjęcia, plakaty, foliogramy i aparat do ich prezentowania, magnetofon z nagranyymi katechezami, reportażami i świadectwami. W poradni powinna być także biblioteczka z książkami o tematyce rodzinnej i zeszyty do prowadzenia przewidzianych programem ćwiczeń. Poradnia powinna umożliwić chętnym zaopatrzenie się w pozycje książkowe, które pomogą narzeczonym, małżonkom czy rodzicom we wzrastaniu, prawidłowej formacji czy podejmowaniu właściwych życiowych decyzji. Należy proponować przede wszystkim dokumenty przedstawiające naukę Kościoła dotyczącą małżeństwa i rodziny, która nas, katolików bezwzględnie obowiązuje w życiu codziennym. Będą to zatem takie pozycje jak: Encyklika *Humanae vitae* Pawła VI, Adhortacja apostołska *Familiaris consortio* Jana Pawła II, Karta Praw Rodziny, teksty liturgiczne sakramentu małżeństwa, książki traktujące o odpowiedzialnym rodzicielstwie, a także terminarz poszczególnych spotkań, dni skupienia, spowiedzi przedślubnej i zajęć w punkcie poradnictwa rodzinnego⁵¹.

- Dokumentacja

W każdej poradni powinna być prowadzona właściwa dokumentacja, inna dla narzeczonych i inna dla małżonków i rodziców szukających tu pomocy.

Rejestracja dla narzeczonych

Lp.	Nazwisko i imię	Data porady	Parafia	Data Pre-Kany	Konsultacje		
					1	2	3

Rejestracja dla małżonków i rodziców

Lp.	Kto?	Data porady	Skąd?	Konsultacja dotyczy

51 Por. K. Kurek, *Przygotowanie...*, dz. cyt., s. 483.

Zakończenie

W organizowaniu i kierowaniu poradnią pomocy udziela Diecezjalny Ośrodek Duszpasterstwa Rodzin, który także prowadzi dokształcanie i weryfikację doradców i instruktorów oraz utrzymuje z nimi osobisty kontakt⁵².

Doradcy mają trzy razy w roku tzw. rejonówki prowadzone przez diecezjalnego czy rejonowego duszpasterza rodzin i diecezjalnego doradcę życia rodzinnego, na których prowadzona jest formacja jak i permanentne dokształcanie. Zaś jeden raz w roku organizowane są 3-dniowe zamknięte rekolekcje. Zapraszamy także doradców do Sanktuarium Świętej Rodziny, naszej Archikatedry w Częstochowie na doroczny Odpust w niedzielę po Bożym Narodzeniu a także w Dniu Świętości Życia – 25 marca; zapraszamy również na doroczną pielgrzymkę do Matki Bożej Patronki Rodzin w Leśniowie k. Żarek – 2 lipca.

Doradcy zobowiązani są do przedstawienia w Diecezjalnym Ośrodku Duszpasterstwa Rodzin jeden raz w roku sprawozdania ze swojej całorocznej działalności. Diecezjalny doradca wizytuje wybrane poradnie, starając się wychwycić ewentualne nieprawidłowości, by potem próbować zapobiegać im.

W skali ogólnopolskiej organizowane są dla doradców różne formy dokształcania i formacji. W tym miejscu wymieńmy tylko dwie mające miejsce na Jasnej Górze. Sesja jesienna odbywa się w IV sobotę miesiąca poprzedzającego doroczną Pielgrzymkę Małżeństw i jest ona połączona z zawierzeniem Matce Bożej naszych doradców. Na wiosnę zaś odbywa się Sesja Obrońców Życia Ludzkiego w sobotę poprzedzającą Dzień Świętości Życia, czyli 25 marca.

Diecezjalny Ośrodek Duszpasterstwa Rodzin zaopatruje doradców w materiały szkoleniowe dla narzeczonych proponując także szereg pozycji książkowych o tematyce rodzinnej. W Ośrodku znajduje się także bogata biblioteka i videoteka.

Poradnia parafialna podlega także wizytacji biskupiej i dziekańskiej, w czasie której doradca zobowiązany jest przedłożyć dziennik pracy poradni⁵³.

Drugi Synod Częstochowski zwraca także uwagę na to, iż doradcom należy zapewnić godziwe wynagrodzenie i właściwe warunki pracy⁵⁴.

Dobrze byłoby, gdyby małżonkowie częściej pukali do drzwi poradnictwa rodzinnego, szukając pomocy w skomplikowanych sytuacjach. Zdaje się, że spowiednicy nie doceniają w pełni usług, jakie poradnictwo rodzinne może oddać udręczonym małżonkom, powracającym do krtek konfesjonału z jednym i tym samym problemem. Tymczasem Pierwsza i Druga Instrukcja Episkopatu zobowiązują wszystkich spowiedników, by penitentów nie zorientowanych skierowali w razie potrzeby do najłatwiej dostępnego katolickiego poradnictwa rodzinnego, stawiając to jako wymagania konieczne do owocnego korzystania z sakramentów⁵⁵.

52 *Drugi Synod Częstochowski...*, dz. cyt., s. 148.

53 Tamże, s. 146.

54 Tamże, s. 147.

55 Br. Mierzwiński, *Formy...*, dz. cyt., s. 408.